

Uzasadnienie

Potrzeba i cel projektu ustawy

Przedkładany projekt ustawy zakłada wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o pomocy społecznej”.

Celem projektowanej ustawy jest realizacja części postulatów podmiotów zajmujących się stosowaniem przepisów dotyczących pomocy społecznej w praktyce, jak również zmiana lub doprecyzowanie niektórych norm, których stosowanie spotykało się z trudnościami i różnym stosowaniem w praktyce.

Projekt jest również odpowiedzią na wnioski napływające od pracowników socjalnych, związane z koniecznością doregulowania przepisów dotyczących wykonywania przez nich zawodu. Pozostałe przepisy mają charakter doprecyzowujący lub wynikają z konieczności ujednolicenia brzmienia przepisów ustawy z innymi aktami prawnymi.

Charakterystyka projektu ustawy – obowiązujący a projektowany stan prawny.

W art. 1 w pkt 1 w lit. a projektu ustawy proponuje się zmianę art. 8 ust. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej. Na gruncie obowiązującej ustawy o pomocy społecznej pod pojęciem dochodu należy rozumieć wszystkie przychody bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania, z wyłączeniem odliczeń i pomniejszych enumeratywnie wymienionych w art. 8 ust. 3 i 4 ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 8 ust. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej za dochód uważa się sumę miesięcznych przychodów z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku lub w przypadku utraty dochodu z miesiąca, w którym wniosek został złożony, bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pomniejszoną m.in. o miesięczne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Proponuje się, aby dochód był pomniejszany o miesięczne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych wraz z kosztami uzyskania przychodu, analogicznie jak ma to miejsce przy ustalaniu prawa do świadczeń rodzinnych.

W art. 1 w pkt 1 w lit b projektu ustawy zaproponowano zmianę art. 8 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej. Prawo do świadczeń z pomocy społecznej uzależnione jest od sytuacji dochodowej beneficjenta (oraz jego rodziny), a konkretnie od spełnienia kryterium dochodowego.

Ustawodawca sprecyzował sposób obliczenia dochodu uprawniającego do otrzymania świadczeń pomocowych, wskazując w zamkniętym katalogu przychody podlegające odliczeniu od dochodu oraz świadczenia, których nie wlicza się do dochodu.

Proponuje się uzupełnienie katalogu świadczeń, które nie są wliczane do dochodu ustalonego na podstawie art. 8 ust. 3 o następujące świadczenia:

- 1) pomoc finansową przyznaną repatriantom, o której mowa w ustawie z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1472), z uwagi na jej szczególny charakter;
- 2) środki finansowe przyznawane w ramach działań podejmowanych przez organy publiczne mające na celu poprawę jakości powietrza lub ochronę środowiska naturalnego. Aktualnie wszelkiego rodzaju wsparcie udzielane w ramach programów rządowych lub samorządowych może zostać zaliczone do dochodu na potrzeby ustalenia np. prawa do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Biorąc pod uwagę, że przyznane środki nie mogą być wykorzystane w innym celu niż wskazany w powyżej wskazanych dokumentach zasadne jest wyłączenie ich wprost w ustawie spod dochodu ustalane na potrzeby pomocy społecznej;
- 3) zwrot kosztów, o których mowa w art. 39a ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.), tj. kosztów przejazdu dziecka i opiekuna, które są zwracane opiekunom dowożącym dzieci niepełnosprawne (lub inne uprawnione) do szkoły lub przedszkola.

W art. 1 w pkt 2 projektu ustawy wprowadzono zmianę w art. 9 w ust. 8a ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z obowiązującymi regulacjami kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań prognozy interwencji socjalnej, a minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego ogłasza, w drodze obwieszczenia, zweryfikowane kryteria dochodowe. W przypadku gdy Rada Dialogu Społecznego nie uzgodni w przewidzianym terminie kryteriów dochodowych, Rada Ministrów ustala nie niższe niż w przedstawionej propozycji kryteria dochodowe oraz kwoty, o których mowa w ust. 5 i 6, w drodze rozporządzenia, w terminie do dnia 15 lipca danego roku. Zweryfikowane kryteria dochodowe oraz kwoty, o których mowa w art. 9 ust. 5 i 6, obowiązują od dnia 1 października roku, w którym jest przeprowadzana weryfikacja. Proponuje się, aby zweryfikowane kryteria dochodowe oraz kwoty, o których mowa w art. 9 ust. 5 i 6, obowiązywały od dnia 1 stycznia roku, następującego po roku, w którym jest przeprowadzana weryfikacja (zmieniany art. 9 ust. 8a), co ułatwi planowanie w budżecie zmian w wydatkach na pomoc społeczną.

Zmiany projektowane w art. 1 w pkt 3 w lit. a oraz w art. 1 w pkt 16–18 dotyczą pomocy udzielanej cudzoziemcom.

Do zadań wojewody należy m.in. koordynowanie działań w zakresie integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35), w szczególności w zakresie wskazania im miejsca zamieszkania, oraz prowadzenie rejestru zatwierdzonych indywidualnych programów integracji.

Zgodnie z obowiązującym art. 22 pkt 5 ustawy o pomocy społecznej do zadań wojewody należy koordynowanie działań w zakresie integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, w szczególności w zakresie wskazania im miejsca zamieszkania, oraz prowadzenie rejestru zatwierdzonych indywidualnych programów integracji. Projektowana w art. 1 w pkt 3 w lit. a projektu ustawy zmiana art. 22 pkt 5 ustawy o pomocy społecznej polega na skreśleniu wyrazów „w szczególności w zakresie wskazania im miejsca zamieszkania.”.

Proponuje się uchylene obowiązującego art. 91 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym pomoc dla cudzoziemca nie przysługuje cudzoziemcowi będącemu małżonkiem obywatela polskiego (art. 1 pkt 16 lit. a projektu ustawy).

Obecnie pomoc dla cudzoziemca nie przysługuje cudzoziemcowi będącemu małżonkiem obywatela polskiego. Zgodnie ze stanem faktycznym liczba przypadków, w których cudzoziemcy starający się o wsparcie procesu integracji na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, jednocześnie będącymi w związku małżeńskim z obywatelem polskim jest marginalna. Ponadto, pomoc dla cudzoziemców realizowana w ramach indywidualnego programu integracji, obok pomocy w formie świadczeń pieniężnych, zobowiązuje cudzoziemca również do uczestnictwa w kursach języka polskiego, a także do zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy i aktywnego poszukiwania pracy. Pomoc ta ma również na celu udzielanie wsparcia cudzoziemcom w ramach poradnictwa specjalistycznego oraz w kontaktach z innymi instytucjami, w tym: instytucjami rynku pracy, organizacjami pozarządowymi czy ze środowiskiem lokalnym. Z uwagi na szeroki i różnorodny zakres wsparcia cudzoziemiec będący małżonkiem obywatela polskiego nie powinien być wykluczony z grona odbiorców pomocy dla cudzoziemców.

Proponuje się także, aby pomoc dla cudzoziemca nie przysługiwała małoletniemu cudzoziemcowi, który uzyskał na terenie Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą po zakończeniu realizacji indywidualnego programu integracji przez jego przedstawiciela ustawowego (art. 1 pkt 17 lit. b projektu ustawy – dodany art. 91 ust. 12 ustawy o pomocy społecznej). Małoletnie dziecko nie może być samodzielnym uczestnikiem indywidualnego programu integracji po jego zakończeniu przez rodzica, ponieważ pomoc integracyjna nie ogranicza się tylko do wypłaty cudzoziemcom świadczeń pieniężnych, ale polega na wypełnianiu przez cudzoziemca szeregu ustalonych wcześniej zobowiązań, m.in. aktywnego poszukiwania pracy, nauki języka polskiego, współpracy z realizatorem programu, integracji ze środowiskiem lokalnym i organizacjami pozarządowymi.

Projektowana ustawa dokonuje również zmiany w art. 93 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy o pomocy społecznej (art. 1 pkt 17 lit. b projektu ustawy), zgodnie z którym cudzoziemiec jest obowiązany do zameldowania się w miejscu zamieszkania. W praktyce obecny przepis pozostaje przepisem „martwym” ze względu na fakt niechęci osób wynajmujących mieszkania tej grupie cudzoziemców do ich zameldowania. Oznacza to, że cudzoziemcy nie mogą w praktyce zrealizować postanowień ustawy. Proponuje się, aby cudzoziemiec był obowiązany do wskazania miejsca zamieszkania. Propozycja nowego przepisu jest dodatkowo zgodna z innymi przepisami ustawy, które stanowią, że właściwą miejscowo do udzielenia świadczeń z pomocy społecznej jest gmina miejsca zamieszkania.

W art. 1 w pkt 18 w lit. a projektu ustawy proponuje się również uchylenie ust. 2 w art. 94 ustawy o pomocy społecznej, który stanowi, iż cudzoziemiec zamieszkuje w miejscu wskazanym przez wojewodę działającego w tej sprawie w porozumieniu z powiatowym centrum pomocy rodzinie oraz gminą. W praktyce wojewodowie nie mają żadnych możliwości wskazania cudzoziemcowi miejsca zamieszkania, co powoduje, że przepis de facto jest przepisem „martwym”.

W art. 1 w pkt 18 w lit. c projektu ustawy proponuje się doprecyzowanie dotychczasowego brzmienia art. 94 ust. 6 ustawy o pomocy społecznej, który był różnie interpretowany. Zmieniany przepis doprecyzowuje zakres czynności, które wykonać powinny kolejno: starosta właściwy ze względu na dotychczasowe miejsce zamieszkania cudzoziemca oraz starosta właściwy ze względu na nowe miejsce zamieszkania. Ponadto, doprecyzowano przedmiotową regulację w zakresie długości trwania i okresu, na jaki powinna być przyznana pomoc dla cudzoziemca w sytuacji, kiedy zmienia on miejsce zamieszkania.

Proponuje się również zmianę art. 94 ust. 8 ustawy o pomocy społecznej (art. 1 pkt 18 lit. d projektu ustawy), który w obowiązującym brzmieniu stanowi, iż w przypadku, gdy zmiana miejsca zamieszkania cudzoziemca jest związana ze zmianą województwa, starosta właściwy ze względu na dotychczasowe miejsce zamieszkania cudzoziemca informuje o tym właściwych wojewodów. Projektowany przepis w nowym brzmieniu rozszerza liczbę podmiotów, które powinny zostać poinformowane o sytuacji, w której zmiana miejsca zamieszkania przez cudzoziemca wiąże się z zmianą województwa, o starostę właściwego ze względu na nowe miejsce zamieszkania cudzoziemca. Ponadto w projektowanym przepisie nałożono również obowiązek przekazania realizowanego programu przez starostę właściwego ze względu na dotychczasowe miejsce zamieszkania cudzoziemca do starosty właściwego ze względu na jego nowe miejsce zamieszkania.

W art. 1 w pkt 18 w lit. e projektu ustawy uzupełniono art. 94 ustawy o pomocy społecznej o nową regulację (dodany ust. 9), którego głównym celem jest wskazanie czynności leżących po stronie powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego ze względu na nowe miejsce zamieszkania cudzoziemca oraz wojewody właściwego ze względu na nowe miejsce zamieszkania cudzoziemca w sytuacji, w której zmiana miejsca zamieszkania przez cudzoziemca związana jest ze zmianą województwa.

Zmiany proponowane w art. 1 w pkt 3 w lit. b oraz w pkt 4 projektu ustawy mają na celu wprowadzenie możliwości realizacji programów przyjętych przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego przez wojewodę lub we współpracy z wojewodą, co może mieć pozytywny wpływ na realizację programów oraz szybkość przekazywania i rozliczania przyznawanych w ramach programu środków (zmieniony art. 22 pkt 7 ustawy o pomocy społecznej).

Zmiana wprowadzona w art. 1 w pkt 4 projektu ustawy ma na celu uzupełnienie regulacji wymienionej w art. 1 w pkt 3 w lit. b projektu poprzez dodanie art. 24a, zgodnie z którym realizacja resortowego programu przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego może odbywać się we współpracy z wojewodą, co ułatwi realizację programów oraz przyspieszy przekazywanie i rozliczanie przyznawanych w ramach programu środków.

W art. 1 w pkt 5 projektu ustawy proponuje się zmianę art. 38 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej w zakresie ustalania wysokości zasiłku okresowego w przypadku osoby samotnie gospodarującej. Wysokość zasiłku okresowego ustalona została przez ustawodawcę w wysokości minimalnej i maksymalnej, co wynika z treści art. 38 ust. 2 ustawy o pomocy

społecznej. W przypadku osób samotnie gospodarujących zasiłek okresowy ustala się do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie. Kwota maksymalna została wskazana w ustawie o pomocy społecznej wprost i nie podlegała weryfikacji, co oznaczało, że każda jej zmiana wymagała nowelizacji ustawy o pomocy społecznej. W projektowanym art. 38 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej zaproponowano, aby w przypadku ww. osób zasiłek był ustalany do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że miesięczna kwota zasiłku nie może być wyższa niż kwota kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Propozycja ma na celu uelastycznienie przedmiotowej regulacji, a wysokość maksymalna zasiłku okresowego będzie zmieniać się każdorazowo wraz ze zmianą kryteriów dochodowych, co pozytywnie wpłynie na sytuację osób pobierających to świadczenie. Aktualna wysokość kryterium dochodowego na osobę w rodzinie wynosi 528 zł – zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych w pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1358).

W art. 1 w pkt 6 dokonano zmiany w art. 39 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej. W myśl art. 39 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Chociaż zgodnie z definicją słownikową „opał” oznacza „to czym się ogrzewa pomieszczenie”, to termin ten najczęściej jest utożsamiany z materiałem służącym do palenia w piecu, np. węglem, względnie drewnem czy torfem. Biorąc pod uwagę, że nie są to aktualnie jedyne sposoby i źródła ogrzewania mieszkania (w szczególności mając na uwadze regulacje podejmowane w ramach programów antysmogowych), proponuje się występujące na gruncie powyższej regulacji pojęcie „opał” zastąpić pojęciem „ogrzewanie, w tym opał”.

W art. 1 pkt 7 projektu ustawy zmieniono również wymogi określone w obowiązującym art. 48a ustawy o pomocy społecznej dotyczące wykształcenia opiekunów wykonujących czynności w zakresie usług świadczonych w schronisku dla osób bezdomnych, w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, noclegowni czy ogrzewalni.

W zakresie zmian dotyczących poziomu wykształcenia opiekunów określonego w zmienianym art. 48a ustawy o pomocy społecznej rozszerzono zakres osób mogących ubiegać się o pracę w charakterze opiekuna poprzez zmniejszenie wymogu wykształcenia.

Jednocześnie, w celu zapewnienia optymalnej jakości usług, dodano obowiązek posiadania doświadczenia w pracy z osobami bezdomnymi dla osób posiadających wykształcenie zasadnicze branżowe lub zasadnicze zawodowe. Zatem osoba z wykształceniem średnim i wyższym, ale bez doświadczenia będzie mogła być takim opiekunem.

Wyjątek stanowią wymogi wobec opiekunów zatrudnionych w schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi. Z uwagi na specyficzne potrzeby beneficjentów tego rodzaju wsparcia zachowany został wobec opiekunów zatrudnionych w przedmiotowych placówkach wymóg udokumentowanego co najmniej rocznego doświadczenia zawodowego, polegającego na świadczeniu usług opiekuńczych osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, niezależnie od poziomu wykształcenia osób zatrudnianych na tym stanowisku.

Jak wykazała praktyka na przestrzeni kilku miesięcy, posiadanie średniego wykształcenia, zgodnie z aktualnie obowiązującym wymogiem, nie zawsze przekłada się na posiadanie umiejętności istotnych do wykonywania obowiązków na przedmiotowym stanowisku. O wiele bardziej istotne, z punktu widzenia jakości świadczonych usług, jest doświadczenie w pracy z osobami w kryzysie bezdomności. Co więcej, funkcję opiekuna w tego typu placówkach niejednokrotnie pełnią byli mieszkańcy placówki, którzy nie posiadają wykształcenia średniego bądź dokumentów potwierdzających poziom wykształcenia. Dotychczasowe doświadczenia potwierdzają, że ze względu na doświadczenie osoby te bardzo dobrze wykonują powierzone im zadania, pomimo posiadania niższego poziomu wykształcenia. Ponadto praktyka ta stanowi istotny element procesu reintegracji społecznej i zawodowej tych osób.

Art. 1 pkt 8 projektu ustawy przewiduje zmianę postulowaną przez osoby zarówno potrzebujące usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, jak również przez osoby i podmioty świadczące te usługi. W dodanym art. 50a ustawy o pomocy społecznej przewidziano możliwość przyznania usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych w trybie pilnym („przyspieszonym”), uzasadnionym nagłą zmianą stanu zdrowia osoby, której będą świadczone. W tym przypadku najpierw osoba zostanie objęta niezbędną opieką, a dopiero później organ będzie mógł zakończyć postępowanie, tj. wydać decyzję.

Art. 1 pkt 9 projektu ustawy przewiduje uchylenie obowiązku odpłatności za usługi świadczone w ośrodkach wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi, niebędącymi usługami całodobowymi (uchylony art. 51b ust. 1 ustawy o pomocy społecznej).

Dochody z tytułu odpłatności nie są znaczące dla budżetu państwa, natomiast dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest to znaczący wydatek w ich budżecie lub w budżetach ich rodzin. W postulatach dotyczących uchylenia tego przepisu wielokrotnie wskazywano na nierówność prawa w tym zakresie w odniesieniu do np. warsztatów terapii zajęciowej, gdzie uczestnicy zajęć o podobnych dysfunkcjach nie są zobligowani do ponoszenia opłat za korzystanie z usług warsztatu terapii zajęciowej.

Pozostawiono odpłatność za pobyt całodobowy w środowiskowych domach samopomocy. Pobyt ten ma inny cel i charakter niż pobyt dzienny oraz generuje większe nakłady finansowe związane z całodobowym przebywaniem uczestnika w środowiskowym domu samopomocy – całodobowe zatrudnienie kadry, koszty utrzymania obiektu, rozszerzony charakter świadczonych usług. Odpłatność ta jest ustalana podobnie do odpłatności osoby za pobyt w domu pomocy społecznej (w wysokości 70% dochodu osoby, proporcjonalnie do okresu pobytu.)

Powyższa regulacja spowoduje zmniejszenie obciążeń administracyjnych po stronie samorządu (brak konieczności ustalania odpłatności i wydawania decyzji w tej sprawie oraz pobierania i przekazywania do budżetu państwa pobranych opłat). Zmiana ta pozytywnie wpłynie również na gospodarstwa domowe przez zmniejszenie obciążeń finansowych.

W związku ze zgłaszanymi przez jednostki samorządu terytorialnego postulatami w art. 1 w pkt 10 projektu ustawy wprowadzono możliwość dofinansowania ze środków własnych tych jednostek zadania zleconego, jakim jest prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (tj. środowiskowych domów samopomocy oraz klubów samopomocy) – dodany art. 51c ust. 6 ustawy o pomocy społecznej.

Zmiana w art. 1 w pkt 11 projektu ustawy ma na celu umożliwienie prowadzenia rodzinnego domu pomocy również na terenie gminy sąsiadującej z gminą, na terenie której nie ma możliwości prowadzenia takiego domu lub zapewnienia dostatecznej liczby miejsc w prowadzonych na jej terenie rodzinnych domach pomocy (dodany art. 52 ust. 2b ustawy o pomocy społecznej). Wprowadzenie tej zmiany postulowały jednostki samorządu terytorialnego, które nie mogły znaleźć na własnym terenie podmiotów chcących podjąć się prowadzenia na ich rzecz rodzinnych domów pomocy, natomiast władze jednostek sąsiadujących nie widziały potrzeby utworzenia tego rodzaju wsparcia na swoim terenie (przez co nie było możliwe ani zawarcie umowy na prowadzenie rodzinnego domu pomocy ani podpisania odpowiedniego porozumienia między sąsiadującymi gminami).

W art. 1 w pkt 12 projektu ustawy dodano możliwość skierowania do jednego (tego samego) domu pomocy społecznej wspólnie małżonków, jak również rodzica z dorosłym dzieckiem pomimo zakwalifikowania ich do różnych typów domu pomocy społecznej (dodany art. 54a ustawy o pomocy społecznej). Regulacja ma na celu umożliwienie podtrzymywania więzi rodzinnej pomimo skierowania ww. osób do placówki zapewniającej całodobowe wsparcie. Analogicznie regulacja będzie mogła mieć zastosowanie w przypadku, gdy jedna z tych osób przebywa już w domu pomocy społecznej.

W art. 1 w pkt 13 projektu ustawy dodano w obowiązującym art. 65 ustawy o pomocy społecznej regulację doprecyzowującą, zgodnie z którą w przypadku domów pomocy społecznej prowadzonych przez podmioty niepubliczne, o których mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2–4 ustawy o pomocy społecznej, jeżeli nie są one prowadzone na zlecenie organu jednostki samorządu terytorialnego, wydatki związane z zapewnieniem całodobowej opieki mieszkańcom oraz zaspokajaniem ich niezbędnych potrzeb bytowych i społecznych, wydatki ponoszone na niezbędne usługi pielęgnacyjne w zakresie wykraczającym poza uprawnienia wynikające z przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, a także opłaty ryczałtowe i częściową odpłatność do wysokości limitu ceny, przewidziane w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych – mogą zostać uregulowane odmiennie w umowie stanowiącej podstawę pobytu mieszkańca w domu pomocy społecznej lub w regulaminie domu pomocy społecznej.

Co do zasady podmiot chcący prowadzić dom pomocy społecznej musi złożyć odpowiedni wniosek o wydanie zezwolenia na prowadzenie tego typu placówki do wojewody właściwego ze względu na miejsce położenia domu. W przypadku gdy podmiot ten spełni określone w ustawie i aktach wykonawczych warunki i standardy, wojewoda wydaje mu zezwolenie na prowadzenie domu. Regulacje art. 58 ust. 1, 3 i 4 ustawy regulują kwestie ponoszenia kosztów za pewne usługi. Nie kwestionując konieczności spełnienia standardów i wykonywania usług w nich przewidzianych, podmioty prowadzące prywatną działalność (w tym działalność gospodarczą) mają prawo samodzielnie uregulować kwestie ponoszenia pewnych wydatków i pokrywania kosztów. W związku z pojawiającymi się wątpliwościami co do stosowania powyżej wskazanej regulacji do podmiotów prywatnych podjęto decyzję o doprecyzowaniu tej kwestii w ustawie.

W art. 1 w pkt 14 projektu ustawy dokonano zmiany w art. 68a pkt 4 i 5 ustawy o pomocy społecznej.

Przepis art. 68a pkt 4 i 5 ustawy o pomocy społecznej w brzmieniu nadanym z dniem 1 stycznia 2020 r. zawiera regulacje dotyczące wymogu kwalifikacji personelu opiekuńczego zatrudnionego w placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, a także wymóg minimalnego zatrudnienia pracowników wykonujących czynności w ramach usług opiekuńczych.

Zgodnie z art. 68a pkt 4 ustawy o pomocy społecznej podmiot prowadzący ww. placówkę jest obowiązany do wykonywania czynności, o których mowa w art. 68 ust. 1 pkt 1 (usługi opiekuńcze) zatrudniać osoby posiadające kwalifikacje niezbędne do wykonywania zawodu lekarza, pielęgniarki, ratownika medycznego, opiekuna w domu pomocy społecznej, opiekuna osoby starszej, asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekunki środowiskowej, opiekuna medycznego albo osoby posiadające udokumentowane co najmniej 2-letnie doświadczenie zawodowe polegające na świadczeniu usług opiekuńczych osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku oraz ukończone szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

Jednocześnie na podstawie art. 68a pkt 5 podmiot prowadzący ww. placówkę jest obowiązany zatrudniać osoby, o których mowa w pkt 4, w wymiarze nie mniej niż 1/3 pełnego wymiaru czasu pracy na jedną osobę przebywającą w placówce, nie mniej niż w wymiarze 4,5 pełnego wymiaru czasu pracy, z tym że czas pracy osoby fizycznej prowadzącej placówkę, spełniającej warunki, o których mowa w pkt 4, zalicza się w wymiarze 1/2 pełnego wymiaru czasu pracy, a w przypadku prowadzenia więcej niż jednej placówki zalicza się w wymiarze 1/2 pełnego wymiaru czasu pracy tylko w jednej placówce.

Jeśli chodzi o wymóg zatrudniania osób do wykonywania czynności opiekuńczych, brzmienie przepisu art. 68a pkt 5 wskazuje na konieczność zatrudnienia osób na umowę o pracę.

Stosownie do art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1690) podmioty prowadzące działalność w formie placówki całodobowej opieki, na którą uzyskały zezwolenie przed dniem wejścia w życie art. 68a pkt 4, czyli przed dniem 1 stycznia 2020 r., są obowiązane zatrudnić osoby posiadające kwalifikacje, o których mowa w tym przepisie, w terminie do dnia 1 czerwca 2021 r.

W przepisach przejściowych przewidziano również, że podmioty prowadzące działalność w formie placówki całodobowej opieki, na którą uzyskały zezwolenie przed dniem wejścia w życie art. 68a pkt 5, zatrudniają pracowników wykonujących czynności opiekuńcze:

1) na zasadach dotychczasowych do dnia 31 maja 2020 r.,

2) od dnia 1 czerwca 2020 r. do dnia 31 maja 2021 r. w wymiarze nie mniejszym niż 1/4 pełnego wymiaru czasu pracy na jedną osobę przebywającą w placówce,

3) od dnia 1 czerwca 2021 r. w wymiarze określonym w art. 68a pkt 5

– z tym że do dnia 31 maja 2021 r. nie stosuje się wymogu minimalnego poziomu zatrudnienia określonego w art. 68a pkt 5.

Zaproponowano, aby podmiot prowadzący placówkę był obowiązany do zapewnienia wykonywania czynności, o których mowa w art. 68 ust. 1 pkt 1 przez określone osoby świadczące pracę na podstawie umowy o pracę lub innej umowy.

W art. 1 w pkt 15 projektu ustawy proponuje się doprecyzowanie obowiązującego art. 90 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej, który wskazuje na obowiązek ponoszenia częściowych kosztów utrzymania mieszkania chronionego tylko w sytuacji, gdy osoba zamieszkuje w nim korzystając jednocześnie ze wsparcia w tym mieszkaniu.

W art. 1 w pkt 19 projektu ustawy dodano regulację mającą na celu wprowadzenie w zakresie opłat za świadczenia rozwiązania analogicznego do świadczeń pieniężnych nienależnie pobranych (dodany art. 98a ustawy o pomocy społecznej). Jeżeli osoba lub rodzina ponosząca opłatę za świadczenia przedstawi nieprawdziwe informacje na temat swojej sytuacji osobistej i dochodowej lub nie poinformuje o zmianie tej sytuacji, która to zmiana ma wpływ na wysokość ponoszonej odpłatności, to gmina lub powiat może dochodzić zwrotu wydatków poniesionych na pomoc, w wysokości różnicy pomiędzy tym co osoba lub rodzina wniosła, a tym co wnieść powinna – biorąc pod uwagę właściwie ustalony stan faktyczny występujący w danym czasie w konkretnej sprawie. W związku z tym, że zmiana – zgodnie z dominującą linią orzeczniczą – może dotyczyć tylko sytuacji na przyszłość, gmina nie ma często instrumentu umożliwiającego ściągnięcie należności (tak jak jest to w przypadku świadczeń pieniężnych) od nieuczciwych beneficjentów pomocy społecznej (choć w niektórych przypadkach, np. w odpłatności ponoszonej za dom pomocy społecznej orzecznictwo sądów administracyjnych dopuszcza wydawanie decyzji za okres wstecz). W celu wyeliminowania wątpliwości i rozbieżnych rozstrzygnięć w przedmiotowym zakresie w skali kraju, zaproponowano dodanie art. 98a. Należy przy tym mieć na względzie fakt, że w obowiązującym aktualnie stanie prawnym osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej są obowiązane niezwłocznie poinformować organ, który przyznał świadczenie, o każdej zmianie w ich sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która wiąże się z podstawą do przyznania świadczeń (art. 109 ustawy o pomocy społecznej).

W art. 1 w pkt 20 projektu ustawy dodano w art. 101 ustawy o pomocy społecznej regulację, zgodnie z którą w przypadku, gdy osoba przebywająca w prywatnej placówce zapewniającej całodobową opiekę lub w prywatnym domu pomocy społecznej na podstawie umowy cywilnej i ubiega się o przyjęcie do domu pomocy społecznej w trybie ustawy o pomocy społecznej, właściwa miejscowo do udzielenia i w związku z tym późniejszego finansowania tego świadczenia jest gmina miejsca zamieszkania tej osoby sprzed rozpoczęcia pobytu w tego typu placówce. W praktyce zdarza się często, że w małych gminach, atrakcyjnych pod kątem krajobrazowym, powstają liczne prywatne placówki i domy oferujące osobom starszym, niepełnosprawnym lub przewlekle chorym całodobową opiekę. W przypadku gdy osoba przebywająca w tego typu obiekcie z różnych przyczyn nie jest w stanie ponieść w dalszym ciągu pełnej odpłatności lub z góry zakłada przy rozpoczęciu pobytu w tego typu obiekcie możliwość wsparcia finansowego przez gminę, składa wnioski o skierowanie do domu pomocy społecznej. Często osoby te wprost wskazują, choć przepisy nie dopuszczają z automatu takiej możliwości, że chcą być skierowane właśnie do tego domu, w którym przebywają. Stosownie do obowiązujących przepisów gminą właściwą do udzielenia tego wsparcia jest gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania. Zgodnie z orzecznictwem sądów administracyjnych w przypadku takich osób właściwa jest gmina miejsca zamieszkania mieszkańca domu – gmina miejsca położenia tej placówki (niezależnie od czasu realnego dotychczasowego pobytu tej osoby na terenie gminy i celów tego pobytu) – co nie wydaje się prawidłowe. Małe gminy ponoszą więc bardzo duże, niewspółmierne do możliwości, koszty utrzymania wielu mieszkańców domów pomocy społecznej tylko dlatego, że na ich terenie znajdują się prywatne podmioty świadczące całodobowe usługi opiekuńcze.

W art. 1 w pkt 21 zaproponowano doprecyzowanie brzmienia art. 103 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, dzieląc go na dwie jednostki redakcyjne, tak by wyeliminować wątpliwości, jakie z reguły są stosowane przy ustalaniu odpłatności, a jakie przy jej ewentualnej zmianie.

W art. 1 pkt 22 projektu ustawy zmieniono brzmienie art. 104 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej w zakresie potrąceń dokonywanych na pobieranych świadczeniach z pomocy społecznej oraz maksymalnej ich wysokości. Proponuje się, aby w przypadku posiadania uprawnień do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej opłaty za pobyt w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych (poza nienależnie pobranymi świadczeniami) mogły być potrącane bezpośrednio z wypłacanych bieżących świadczeń z pomocy społecznej, co może również ułatwić ponoszenie tego typu opłat beneficjentom wsparcia. Proponuje się także wprowadzenie wprost w przepisach maksymalnej granicy potrącenia.

Ma to na celu uniknięcie sytuacji, gdy osoba, która jest uprawniona do świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej, w rzeczywistości na skutek potrącenia nie otrzymuje wsparcia i pozostaje bez środków do życia.

W art. 1 pkt 23 projektu ustawy do katalogu podmiotów, które obowiązane zostały do udzielenia odpowiednich informacji na wniosek kierownika ośrodka pomocy społecznej lub pracownika socjalnego, w związku z pojawiającymi się na tym gruncie wątpliwościami, dodano „gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych” (art. 105 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej).

W art. 1 w pkt 24 projektu ustawy doprecyzowano przepis art. 106 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej. Na podstawie art. 106 ust. 7 w przypadku złożenia przez osobę, która nie posiada orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenia o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, wniosku o przyznanie zasiłku stałego wraz z wymaganą dokumentacją oraz potwierdzeniem złożenia wniosku o przyznanie świadczenia uzależnionego od niezdolności do pracy albo wniosku o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, wszczyta się postępowanie o ustalenie uprawnienia do zasiłku stałego, a następnie po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego w przypadku spełnienia określonych warunków – postępowanie zawiesza się do dnia dostarczenia orzeczenia.

Ustawodawca w obowiązującym art. 106 ust. 11 przewidział, że w przypadku niedostarczenia ww. orzeczeń, w terminie 3 lat od dnia zawieszenia ww. postępowania, zawieszona postępowanie podejmuje się z urzędu. Proponuje się doprecyzowanie przepisu poprzez wskazanie, że zawieszona postępowanie może być również podjęte z urzędu w przypadku gdy organy przyznające świadczenia powzięły informację o wydaniu takiego orzeczenia.

Zmiana w art. 1 pkt 25 projektu ustawy ma charakter doprecyzowujący. Proponuje się uzupełnienie art. 107 ust. 1a ustawy o pomocy społecznej, tj. dodanie, że rodzinny wywiad środowiskowy przeprowadza się również w sytuacjach wskazanych w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2017 r. poz. 2092, z późn. zm.).

W art. 1 pkt 26 projektu ustawy doprecyzowano przepisy w zakresie procedury zawierania kontraktu socjalnego z osobą bezdomną. Ze względu na brak regulacji obecnie występują

wątpliwości w kwestii ustalenia właściwości miejscowej w zakresie odpowiedzialności za opracowanie, realizację oraz podsumowanie działań zawartych w kontrakcie socjalnym. W związku z art. 101 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym w przypadku osoby bezdomnej właściwą miejscowo jest gmina ostatniego zameldowania na pobyt stały – najczęściej kontrakt socjalny sporządzany był i zawierany z osobą bezdomną przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na ostatnie miejsce zameldowania. Niejednokrotnie osoba bezdomna od dłuższego czasu nie miała żadnych kontaktów z miejscem ostatniego zameldowania, stąd też pracownik socjalny nie znał osoby, z którą zawierał kontrakt, z kolei osoba bezdomna z różnych względów nie miała woli powrotu do miejsca ostatniego zameldowania. Wobec powyższego, a także mając na względzie cel oraz sposób realizacji kontraktu socjalnego, proponuje się, aby jedną ze stron umowy był pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce pobytu osoby bezdomnej. Z uwagi na fakt, iż umowa ta może się wiązać z pewnymi zobowiązaniami finansowymi, które pokrywa ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na ostatnie miejsce zameldowania osoby bezdomnej, treść kontraktu socjalnego przed jego zawarciem uzgadnia się z pracownikiem socjalnym ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na ostatnie miejsce zameldowania tej osoby na pobyt stały. Przyjęta w dodanym art. 108 ust. 1a ustawy o pomocy społecznej koncepcja stanowi realizację postulatów zgłaszanych przez ośrodki pomocy społecznej, jak również Rzecznika Praw Obywatelskich.

W art. 1 pkt 27 projektu ustawy proponuje się rezygnację z możliwości kierowania przez powiatowe centrum pomocy rodzinie wniosków o ustalenie niezdolności do pracy, niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności do organów określonych odrębnymi przepisami, gdyż nie daje prawnej możliwości przedmiotowym organom do ich rozpatrzenia ze względu na szczegółową regulację mówiącą o osobach uprawnionych do wystąpienia z takim wnioskiem (uchylenie art. 112 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej).

Uwzględniając postulaty pracodawców zgłaszających problemy z pozyskiwaniem nowych kadr do pracy socjalnej, poszerzono katalog możliwości uzyskania uprawnień w zawodzie. Projekt ustawy przewiduje możliwość zdobycia uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego przez umożliwienie zdobycia kwalifikacji w ramach ukończenia studiów podyplomowych z zakresu metodyki i metodologii pracy socjalnej, w szkole realizującej studia na kierunku praca socjalna, po uprzednim ukończeniu studiów na kierunkach wymienionych w art. 116 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej.

Mając na uwadze stały wzrost zapotrzebowania jednostek organizacyjnych pomocy społecznej na pracowników socjalnych i zgłaszane do projektodawcy problemy w pozyskiwaniu nowych kadr na te stanowiska, uzasadnione jest wprowadzenie dodatkowej ścieżki kształcenia umożliwiającej absolwentom pokrewnych kierunków studiów uzupełnienie posiadanej wiedzy o zagadnienia specyficzne dla obszaru kwalifikacji pracownika socjalnego i uzyskanie tą drogą uprawnień do wykonywania tego zawodu.

Wprowadzenie przepisu art. 116 ust. 1 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej umożliwi uzyskanie kwalifikacji do zatrudnienia na stanowisku pracownika socjalnego osobom, które ukończyły studia wyższe pierwszego lub drugiego stopnia na jednym z kierunków pokrewnych: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia i chciałyby uzyskać uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego poprzez ukończenie kształcenia uzupełniającego.

Metodologia i metodyka pracy socjalnej stanowią odrębny blok przedmiotowy z zakresu teorii oraz praktyki pracy socjalnej, ściśle powiązany ze specjalistycznym przygotowaniem do zawodu pracownika socjalnego. Blok ten nie był realizowany na pokrewnych kierunkach studiów.

Uczelnie posiadające doświadczenie w prowadzeniu studiów na kierunku praca socjalna zapewnią odpowiedni poziom realizacji standardów teoretycznego i praktycznego kształcenia specjalistycznego na studiach podyplomowych z zakresu metodologii i metodyki pracy socjalnej.

Wychodząc naprzeciw postulatom zgłaszanym przez pracowników socjalnych – projekt ustawy przewiduje szereg przepisów mających na celu poprawę ich warunków pracy (art. 1 pkt 30–31 projektu ustawy).

Zaproponowano, aby pracownikom socjalnym zatrudnionym w ośrodkach pomocy społecznej oraz w powiatowym centrum pomocy rodzinie do pomocy psychologicznej w przypadku wystąpienia sytuacji bezpośrednio zagrażającej ich życiu lub zdrowiu w związku z wykonywanymi czynnościami służbowymi – przysługiwała pomoc psychologiczna. Ponadto nowe regulacje przewidują możliwość szkoleń dla ww. pracowników, podnoszących poziom bezpieczeństwa osobistego podczas wykonywania czynności zawodowych. Szkolenia będzie przeprowadzał pracodawca co najmniej raz na 2 lata.

W projektowanych przepisach przewidziano również skrócenie terminu od którego uzależnione jest prawo do dodatkowego urlopu dla pracowników socjalnych z 5 do 3 lat, a także zwiększono kwotę dodatku do wynagrodzenia pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy w samorządowych jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, do którego

podstawowych obowiązków należy świadczenie pracy socjalnej w środowisku lub przeprowadzanie rodzinnych wywiadów środowiskowych poza siedzibą jednostki – z 250 zł do 400 zł. (zmieniony art. 121 ust. 3 i 3a ustawy o pomocy społecznej).

Proponowane zmiany są odpowiedzią na postulaty pracowników socjalnych, którzy realizują szereg odpowiedzialnych i wymagających zadań. Trud pracy pracowników socjalnych mają minimalizować przysługujące im uprawnienia, w tym m.in. dodatkowy urlop. Przeciwdziałając negatywnym skutkom, zaproponowano poprawę warunków pracy pracowników socjalnych poprzez skrócenie terminu, od którego uzależnione jest prawo do dodatkowego urlopu. Uzasadnienie do projektowanej ustawy zostanie uzupełnione w powyższym zakresie.

Jednocześnie dodano regulację, zgodnie z którą dodatek do wynagrodzenia pracownika socjalnego, o którym mowa w art. 121 ust. 3a ustawy o pomocy społecznej, nie jest uwzględniany przy obliczaniu wysokości wynagrodzenia pracownika zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2018 r. poz. 2177 oraz z 2019 r. poz. 1564).

Projekt modyfikuje również wymagania dotyczące wykształcenia osób chcących ubiegać się o certyfikat superwizora pracy socjalnej (zarówno osób chcących przystąpić do szkolenia, jak i temporalnie – osób mogących podchodzić bezpośrednio do egzaminu bez spełnienia wymogu odbycia szkolenia).

Zwiększenie liczby superwizorów pracy socjalnej jest od wielu lat oczekiwane przez środowisko pracowników socjalnych. Wynika to z faktu bardzo dużego zapotrzebowania na indywidualne oraz grupowe konsultacje specjalistyczne, jak i poradnictwo superwizyjne, pomocne we wzmacnianiu kompetencji zawodowych oraz poszukiwaniu różnych efektywnych sposobów rozwiązywania problemów klientów w sytuacjach szczególnie trudnych.

Proponowane zmiany w art. 121a ust. 5 ustawy o pomocy społecznej spowodują ponadto zwiększenie liczby osób posiadających odpowiedni poziom wykształcenia i przygotowania zawodowego, które po wejściu przepisu będą mogły przystąpić do szkoleń na superwizora pracy socjalnej i poddać się egzaminowi sprawdzającemu, umożliwiającemu uzyskanie certyfikatu superwizora pracy socjalnej. Będą to osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej, posiadające jednocześnie wykształcenie magisterskie na kierunku lub w zakresie: praca socjalna lub na jednym z kierunków pokrewnych: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, politologia i nauki społeczne, polityka społeczna, praca socjalna, psychologia,

socjologia, nauki o rodzinie. Jednocześnie będą to osoby spełniające pozostałe warunki umożliwiające dotychczas przystąpienie do szkolenia dla supervisorów pracy socjalnej.

W art. 1 pkt 32 projektu ustawy wprowadzono art. 121b ustawy o pomocy społecznej szczegółowo regulujący system awansu zawodowego pracowników socjalnych, który będzie obligatoryjny (przy spełnieniu odpowiednich wymogów dotyczących wykształcenia i stażu pracy) w przypadku uzyskania dwóch następujących po sobie ocen, dokonywanych raz na dwa lata przez bezpośredniego przełożonego.

Zmiany proponowane w art. 1 w pkt 33 projektu ustawy o pomocy społecznej mają na celu podwyższenie dotychczasowych kar przewidzianych za prowadzenie nielegalnej placówki zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.

W pkt 33 w lit. a projektu ustawy proponuje się zmianę przepisu art. 130 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, polegającą na zwiększeniu kary pieniężnej za nierealizowanie zaleceń pokontrolnych, tj. wysokość „od 200 do 600 zł” zwiększyć do wysokości „od 500 do 12 000 zł.”

W pkt 33 w lit. b projektu ustawy zwiększono kary pieniężne za prowadzenie nielegalnej placówki. Zgodnie z obowiązującym art. 130 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej, kto bez zezwolenia prowadzi placówkę zapewniającą całodobową opiekę osobom w podeszłym wieku, przewlekle chorym lub niepełnosprawnym, w której przebywa nie więcej niż 10 osób – podlega karze pieniężnej w wysokości 10 000 zł., natomiast jeżeli w placówce przebywa więcej niż 10 osób – kara pieniężna wynosi 20 000 zł. Projektowane przepisy przewidują różne wysokości kar w zależności od ilości osób przebywających w nielegalnej placówce, tj. w przypadku gdy w danej placówce przebywa od 1 do 10 osób – kara wyniesie 10 000 zł; od 11 do 30 osób – 20 000 zł, a powyżej 30 osób – 30 000 zł.

W pkt 33 w lit c i d projektu ustawy zaproponowano również zwiększenie kar pieniężnych, o których mowa w art. 130 ust. 4 i 4a ustawy o pomocy społecznej, w przypadku prowadzenia przez placówkę nadal tej samej lub innej działalności po uprawomocnieniu się decyzji o nałożeniu kary pieniężnej za prowadzenie bez zezwolenia wojewody placówki zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku – z 40 000 zł do 60 000 zł.

Pozostałe zmiany mają charakter doprecyzowujący.

Projekt ustawy przewiduje szereg przepisów przejściowych i dostosowujących, w szczególności odnoszących się do spraw i postępowań będących w toku (art. 2 projektu ustawy).

Art. 3 projektu ustawy zawiera przepis przejściowy dotyczący kwalifikacji osób świadczących usługi na stanowisku opiekuna w schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi. W porównaniu z dotychczasowymi przepisami uregulowano kwestie dotyczące wykształcenia opiekunów. Zaproponowano więc, aby osoby, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie posiadają kwalifikacji wymaganych od osób wykonujących czynności w zakresie usług świadczonych w tych placówkach (zmieniony art. 48a ust. 2h pkt 2 lit. b ustawy o pomocy społecznej) mogły nadal wykonywać te czynności, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2023 r.

Nie wprowadzono przepisów przejściowych w przypadku osób świadczących usługi na stanowisku opiekuna w noclegowniach, schroniskach dla osób bezdomnych oraz ogrzewalniach, z uwagi na to, że jest to alternatywa dla dotychczasowych wymogów, a nie ich zmiana.

Jednocześnie w art. 5 ustawy z dnia 8 lutego 2018 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. poz. 700) przewidziano, że osoby świadczące usługi na stanowisku opiekuna w noclegowniach, schroniskach dla osób bezdomnych lub ogrzewalniach, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie posiadają kwalifikacji wymaganych od osób wykonujących czynności w zakresie usług świadczonych w tych placówkach, mogą nadal wykonywać te czynności, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2020 r. W art. 4 projektu ustawy przewidziano, że pierwszej oceny pracowników socjalnych, o której mowa w art. 121b ust. 3 ustawy o pomocy społecznej, dokonuje się w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

W przepisach przejściowych wskazano również, że decyzje ustalające odpłatność za korzystanie z usług dziennych świadczonych w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w art. 51b ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, wygasają z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej (art. 5).

Potrącenia, o których mowa w art. 104 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, na nowych zasadach będą miały zastosowanie do czynności dokonanych od dnia wejścia w życie ustawy (art. 6).

Do opłat za usługi lub świadczenia ustalonych na podstawie decyzji, za które należy rozumieć decyzje zmieniające wysokość ponoszonej odpłatności, wydanych przed dniem wejścia w życie

ustawy, stosuje się przepisy art. 98a ustawy o pomocy społecznej w dotychczasowym brzmieniu (art. 7).

W zakresie kontraktów socjalnych, zawartych na podstawie art. 108 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej przed dniem wejścia w życie niniejszej nowelizacji, stosuje się przepisy dotychczasowe (art. 8).

W art. 9 projektu ustawy przewidziano, że osoby posiadające wykształcenie uprawniające do wykonywania zawodu pracownika socjalnego oraz tytuł zawodowy magistra na jednym z kierunków lub w zakresie: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, politologia i nauki społeczne, polityka społeczna, praca socjalna, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie, lub posiadające decyzję o uznaniu kwalifikacji w zawodzie regulowanym pracownika socjalnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2018 r. poz. 2272), które od dnia 1 stycznia 2010 r., przeprowadziły co najmniej 500 godzin konsultacji i poradnictwa dla pracowników socjalnych z zakresu umiejętności interpersonalnych i społecznych, metodyki pracy socjalnej, diagnozy socjalnej, warsztatu pracy pracownika socjalnego lub aksjologii pracy socjalnej – polegających na wzmacnianiu kompetencji zawodowych pracowników socjalnych, mogą przystąpić do egzaminu, o którym mowa w art. 121a ust. 3 ustawy o pomocy społecznej, w terminie nie dłuższym niż do dnia 31 grudnia 2020 r., bez konieczności odbywania szkolenia.

Proponowane zmiany do ustawy umożliwią zwiększenie liczby osób posiadających odpowiedni poziom wykształcenia i przygotowania zawodowego, które po wejściu przepisu będą mogły przystąpić do egzaminu na superwizora z pominięciem wymogu odbycia szkolenia. Będą to osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej, posiadające jednocześnie wykształcenie magisterskie na kierunku praca socjalna lub na jednym z kierunków pokrewnych: pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, politologia i nauki społeczne, polityka społeczna, praca socjalna, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie. Jednocześnie będą to osoby spełniające pozostałe warunki umożliwiające dotychczas zwolnienie z obowiązku odbywania szkolenia.

Przepisy przejściowe zawarte w art. 10 projektu ustawy regulują kwestię stosowania zmienionych przepisów dotyczących wysokości kar pieniężnych w przypadku prowadzenia nielegalnej działalności polegającej na zapewnieniu całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Do postępowań

prowadzonych przez organy pierwszej i drugiej instancji w sprawie nałożenia kar pieniężnych, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się art. 130 ust. 1, 2, 4 i 4a ustawy o pomocy społecznej, w brzmieniu dotychczasowym. Istotny będzie więc moment oficjalnego wszczęcia postępowania w sprawie. Jeśli organ pierwszej instancji orzekał na podstawie dotychczasowych regulacji, to rozpoznanie przez organ drugiej instancji sprawy w zmienionym stanie prawnym nie będzie upoważniało do nałożenia kary w nowej wyższej wysokości.

Przepisów przejściowych nie przewidziano w odniesieniu do zmian wymogów dotyczących wykształcenia opiekunów wykonujących czynności w zakresie usług świadczonych w schronisku dla osób bezdomnych, noclegowni czy ogrzewalni. Zmiana ta łagodzi dotychczasowy wymóg posiadania wykształcenia minimum średniego, który wynikał m.in. z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 2018 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. poz. 936).

W art. 11 projektu ustawy przewidziano, że ustawa wejdzie w życie po upływie 30 dnia od dnia ogłoszenia.

Zawarte w projekcie ustawy regulacje nie będą miały wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt ustawy nie podlega obowiązkowi przedstawienia właściwym instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt ustawy nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Brak jest możliwości podjęcia alternatywnych środków osiągnięcia celu projektowanej regulacji w stosunku do działań legislacyjnych.

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej stosownie do wymogów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.) – na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji.

